

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

**INDYWIDUALNE GOSPODARSTWA ROLNE
JAKO BENEFICJENCI DZIAŁANIA 5. PROW
„ZALESIENIA GRUNTÓW ROLNYCH”
W WOJEWÓDZTWIE WIELKOPOLSKIM**

Małgorzata Polna

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Abstrakt. Opracowanie dotyczy analizy przestrzennej (według powiatów) Działania 5. PROW „Zalesienia gruntów rolnych” w województwie wielkopolskim oraz oceny indywidualnych gospodarstw rolnych z punktu widzenia poziomu absorpcji środków przeznaczonych na jego realizację. Analizę przeprowadzono w oparciu o sześć mierników, które poddano procedurze standaryzacji i przedstawiono w formie średniej wartości znormalizowanej. Czasowo analiza obejmuje lata 2004-2006, tj. pierwszy finansowy okres członkostwa Polski w UE. Artykuł opracowano na podstawie oryginalnej bazy danych, utworzonej na podstawie materiałów Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR), dotyczących zalesień gruntów rolnych w ramach PROW oraz danych Głównego Urzędu Statystycznego, dotyczących liczby i powierzchni gospodarstw rolnych o areale powyżej 1 ha UR.

Słowa kluczowe: indywidualne gospodarstwa rolne, zalesienia, grunty rolne

WSTĘP

Akcesja Polski do UE stworzyła możliwości finansowania przedsięwzięć mających na celu przyspieszenie procesów restrukturyzacji i modernizacji rolnictwa i obszarów wiejskich. Istotnym elementem Wspólnej Polityki Rolnej UE są rekompensaty finansowe dla podmiotów borykających się z problemami wynikającymi z niekorzystnych warunków przyrodniczych bądź z problemami natury społeczno-ekonomicznej. Istniejące bariery rozwojowe sprawiają, że proces przemian na obszarach wiejskich zachodzi bardzo powoli.

W przypadku gospodarstw rolnych, pozyskiwanie środków finansowych wiązało się m.in. z realizacją Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) 2004-2006. Był on realizowany w oparciu o środki finansowe pochodzące z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji w Rolnictwie (EFOiGR). PROW to dokument operacyjny przygotowany przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, w którym są określone priorytety i zasady wspierania przekształceń na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Opierał się na dwóch celach strategicznych:

- 1) zrównoważonym rozwoju obszarów wiejskich,
- 2) poprawie konkurencyjności gospodarki rolno-żywnościowej.

Jest dokumentem zawierającym konkretne działania mające na celu modernizację sektora rolnego w Polsce. Podstawą realizacji założeń strategicznych jest osiem działań. Jedno z nich dotyczy zalesiania terenów rolniczych – przedsięwzięcia istotnego z punktu widzenia sposobu użytkowania ziemi o małej przydatności rolniczej oraz z punktu widzenia środowiska.

Działanie 5. PROW „Zalesienia gruntów rolnych” – to instrument służący poprawie konkurencyjności gospodarki rolnej, umożliwiający efektywne zagospodarowanie ziemi. Celem działania była m.in. poprawa efektywności struktury agrarnej, poprzez wyłączenie z użytkowania rolniczego gruntów o niskiej przydatności dla rolnictwa (V i VI klasy bonitacyjnej) i podatnych na degradację (erozję, wyjąłowanie, przenikanie zanieczyszczeń do wód), o powierzchni minimalnej 0,3 ha oraz zapewnienie dodatkowego dochodu dla gospodarstw, by zwiększyć ich konkurencyjność oraz poprawić warunki życia i rozwoju na wsi. Równocześnie jego realizacja umożliwiła zwiększanie lesistości kraju.

Zalesienia w ramach PROW mogły być wykonane wyłącznie na gruntach będących w stałym użytkowaniu rolniczym, co oznacza, że działaniem nie objęto gruntów odłogowanych (w tym pokrytych samosiewem) i ugorowanych oraz nieużytków.

Formy pomocy finansowej dla rolnika podejmującego to działanie obejmowały: wsparcie na zalesienie (jednorazowy ryczałt za poniesione koszty zalesienia, pokrywający 80% kosztów założenia uprawy), premię pielęgnacyjną (pokrycie kosztów utrzymania nowej uprawy leśnej – wypłacana raz w roku przez pięć lat od założenia uprawy leśnej) oraz premię zalesieniową (pomoc równoważąca utracony dochód z powodu wyłączenia gruntów spod uprawy – wypłacana raz w roku przez kolejnych 20 lat od założenia uprawy). Wysokość kwoty wsparcia była zróżnicowana w zależności od struktury gatunkowej drzewostanu, ukształtowania terenu, wykonania zabezpieczenia uprawy przed zwierzyną i zastosowania środków pielęgnacyjnych oraz udziału dochodów z rolnictwa w całkowitych dochodach beneficjenta [Plan... 2004].

Właściciel gospodarstwa rolnego musiał załączyć do wniosku składanego w ARiMR wypis z miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy, potwierdzającego przeznaczenie działki do zalesienia, natomiast w przypadku braku aktualnego planu, zaświadczenie potwierdzające, że przeznaczenie działek rolnych do zalesienia nie jest sprzeczne z ustaleniami studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

Zalesianiu nie mogły podlegać działki rolne, na które producent rolny pobierał dopłaty z tytułu gospodarowania na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW) przez co najmniej pięć lat od uzyskania pierwszej płatności ONW. Ponadto pomoc finansowa nie mogła zostać przyznana producentom rolnym korzystającym ze

wsparcia w postaci renty strukturalnej. Płatności nie przyznawano na plantacje choinek świątecznych oraz drzew szybkorosnących [Plan... 2004].

CEL, ZAKRES I METODA BADAŃ

Celem artykułu jest prezentacja przestrzenna wyników Działania 5. PROW „Zalesienia gruntów rolnych” w województwie wielkopolskim oraz ocena indywidualnych gospodarstw rolnych z punktu widzenia poziomu absorpcji środków przeznaczonych na realizację tego działania. Czasowo analiza obejmuje lata 2004-2006, tj. pierwszy finansowy okres członkostwa Polski w UE. Działanie rozpatruje się w układzie 31 powiatów i 4 miast na prawach powiatu tworzących województwo wielkopolskie.

Podstawą opracowania są niepublikowane materiały dotyczące realizacji zalesień gruntów rolnych w ramach PROW w latach 2004-2006, udostępnione przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR)¹ oraz dane Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), dotyczące liczby i powierzchni indywidualnych gospodarstw rolnych o areale powyżej 1 ha UR.

Analizę przeprowadzono na podstawie sześciu mierników:

- liczby zrealizowanych wniosków w przeliczeniu na tysiąc indywidualnych gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha UR,
- liczby zrealizowanych wniosków w przeliczeniu na tysiąc ha UR V i VI klasy bonitacyjnej,
- powierzchni zalesień w ha w przeliczeniu na jeden zrealizowany wniosek,
- powierzchni zalesień w ha w przeliczeniu na tysiąc ha UR V i VI klasy bonitacyjnej,
- przeciętnej kwoty dotacji UE w tys. zł w przeliczeniu na jeden zrealizowany wniosek indywidualnego gospodarstwa rolnego o powierzchni powyżej 1 ha UR,
- przeciętnej kwoty dotacji UE w zł w przeliczeniu na 1 ha zalesionego gruntu rolnego.

Badane cechy poddano procedurze standaryzacji, w celu zniwelowania różnic wynikających z zakresu wartości przyjętych przez cechy [Nowak 2004]. W ten sposób uzyskano macierz, w której wszystkie wartości zawierały się w przedziale (0,1). Standaryzacji cech dokonano w oparciu o formułę:

$$z_{ij} = \frac{x_{ij} - \bar{x}}{S_x}$$

gdzie:

- z_{ij} – standaryzowana wartość j -tej cechy dla powiatu i ,
- x_{ij} – wartość j -tej cechy dla powiatu i ,
- \bar{x} – średnia arytmetyczna wartości j -tej cechy,
- S_x – odchylenie standardowe wartości j -tej cechy.

¹ Dane ARiMR są agregowane według miejsca siedziby (zamieszkania) użytkownika gospodarstwa rolnego, niezależnie od położenia gruntów wnioskowanych do zalesień.

Następnie dla każdego powiatu obliczono wskaźnik syntetyczny Juliana Perkała, będący średnią arytmetyczną z wielkości znormalizowanych sześciu cech [Runge 2007]. Wskaźnik syntetyczny obliczono ze wzoru:

$$Ws = \frac{1}{n} \sum_{j=1}^n z_{ij}$$

gdzie:

j – 1, 2, ..., n .

n – liczba uwzględnionych cech

z_{ij} – standaryzowana wartość j -tej cechy dla powiatu i .

Tak określony wskaźnik przyjęto jako wyznacznik oceny indywidualnych gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha UR z punktu widzenia oddziaływania Działania 5. PROW „Zalesienia gruntów rolnych” na poprawę struktury użytkowania ziemi.

ROZMIESZCZENIE I STRUKTURA WIELKOŚCIOWA INDYWIDUALNYCH GOSPODARSTW ROLNYCH

Według danych Powszechnego Spisu Ludności, w 2002 roku w województwie wielkopolskim funkcjonowało 201,4 tys. indywidualnych gospodarstw rolnych. Ponad 2/3 (69%, blisko 139 tys.) z nich to indywidualne gospodarstwa rolne o powierzchni ponad 1 ha UR (tab. 1). Stanowią one odpowiednio 6,9 i 7,1% ich liczby w Polsce. W układzie powiatów liczba gospodarstw rolnych gospodarujących na powierzchni ponad 1 ha UR jest zróżnicowana. Najwięcej tego typu gospodarstw w 2002 roku odnotowano w powiatach konińskim (12,7 tys., tj. 9,1% ogólnej ich liczby) i kaliskim (10,3 tys., tj. 7,4%). Natomiast najmniejszą ich liczbę odnotowano w miastach na prawach powiatu: Lesznie (296 gospodarstw, 0,2%), Koninie (1026, 0,7%) oraz Kaliszu (1193, 0,9%).

W strukturze wielkościowej gospodarstw przeważają gospodarstwa małe, do 5 ha (tab. 2). Stanowią one 41,4% (57,6 tys.) ogółu gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha UR. Blisko 34,5 tys. (34,9%) gospodarstw ma powierzchnię powyżej 15 ha. Szczegółowa analiza struktury obszarowej prowadzi do wniosku, że liczba indywidualnych gospodarstw rolnych w województwie wielkopolskim spada wraz ze wzrostem ich areалу.

Proporcje pomiędzy grupami obszarowymi w poszczególnych powiatach są zróżnicowane. Jednakże we wszystkich jednostkach administracyjnych największy udział mają gospodarstwa małe, a ich udział mieści się w granicach od poniżej 30% w powiatach gostyńskim (28,7%), wągrowieckim (29,1%) i krotoszyńskim (29,6%) do powyżej 70% w Kaliszu (71,2%) i Koninie (81,2%).

Tabela 1. Wybrane dane charakteryzujące gospodarstwo rolne według powiatów oraz ocena absorpcji środków PROW na zalesienia gruntów rolnych przez indywidualne gospodarstwa rolne

Table 1. Selected data characterising an agricultural holding by powiat and an assessment of the absorption of RDP funds for afforestation land by individually operated agricultural holdings

Powiat Poviat	Gospodarstwa rolne o powierzchni powyżej 1 ha UR Farms over 1 ha AL		Cechy absorpcji Absorption characteristics		
	liczba number	powierzchnia UR (tys. ha) AL area (thous. ha)	liczba wniosków number of applications	powierzchnia zalesień afforested area (ha)	kwota dotacji (tys. zł) subsidies granted (thous. zlotys)
1	2	3	4	5	6
Chodzieski	1 685	23,0	4	13,9	83,9
Czarnkowsko-trzcianecki	4 886	54,6	27	141,7	1 024,0
Gnieźnieński	4 330	70,0	22	116,5	862,3
Gostyński	3 827	44,3	7	6,5	45,0
Grodziski	2 975	34,0	10	15,8	102,8
Jarociński	2 955	32,3	22	63,4	459,2
Kaliski	10 262	76,3	7	19,9	126,2
Kępiński	3 605	39,1	8	22,4	168,9
Kolski	8 171	70,2	25	66,4	437,8
Koniński	12 677	95,6	43	126,8	802,7
Kościański	3 048	33,9	6	5,0	35,9
Krotoszyński	4 031	47,4	6	9,5	68,6
Leszczyński	3 232	34,2	21	34,9	244,5
Międzychodzki	1 457	23,6	23	92,8	721,4
Nowotomyski	3 857	34,9	15	37,3	264,5
Obornicki	1 767	26,9	3	8,5	62,7
Ostrowski	7 226	61,9	21	111,4	756,5
Ostrzeszowski	4 846	39,9	5	10,7	69,2
Pilski	3 789	64,9	17	125,0	974,9
Pleszewski	4 281	43,0	8	20,5	143,1
Poznański	5 565	86,2	15	128,3	984,9
Rawicki	3 439	37,3	7	29,8	230,2
Słupecki	4 975	52,6	17	44,2	298,5
Szamotulski	3 223	42,1	9	54,9	486,3

Tabela 1 – cd. / Table 1 – cont.

1	2	3	4	5	6
Średzki	2 175	37,0	2	12,0	74,3
Śremski	2 016	24,5	9	26,6	207,2
Turecki	7 614	53,8	32	100,9	619,7
Wągrowiecki	2 985	54,0	10	63,8	472,2
Wolsztyński	3 533	34,1	9	15,3	103,8
Wrzesiński	2 893	36,1	12	59,6	501,8
Złotowski	2 807	56,8	55	347,8	2 658,1
Kalisz	1 193	5,8	4	11,1	68,9
Konin	1 026	4,4	7	22,0	131,5
Leszno	295	2,9	3	13,8	90,0
Poznań	2 316	25,0	18	239,9	1 904,7
Województwo	138 962	1 502,6	509	2 218,5	16 286,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARMiR oraz BDL.
Source: own compilation on the basis of AR&MA and BDL data.

Tabela 2. Struktura obszarowa indywidualnych gospodarstw rolnych w województwie wielkopolskim
Table 2. Size structure of individually operated agricultural holdings in Wielkopolska voivodeship

	Ogółem Total	W tym – Of which					
		1-5 ha	5-10 ha	10-15 ha	15-20 ha	20-50 ha	50-100 ha
Liczba Number	138 962	57 559	32 948	22 130	11 206	12 962	2 157
%	100	41,4	23,7	15,9	8,1	9,3	1,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL.
Source: own compilation on the basis of BDL data.

OCENA INDYWIDUALNYCH GOSPODARSTW ROLNYCH Z PUNKTU WIDZENIA POZIOMU ABSORPCJI ŚRODKÓW PROW NA ZALESIENIA GRUNTÓW ROLNYCH

Udział indywidualnych gospodarstw rolnych powyżej 1 ha UR w Działaniu 5. PROW był związany z realizacją 509 wniosków – od 2 w powiecie średzkim do 43 w powiecie konińskim i 55 w powiecie złotowskim. W układzie gmin najwięcej wniosków zrealizowano w Złotowie (23), Poznaniu (18), Międzychodzie (14) i Jastrowiu (12). Rolnicy wnioskowali o zalesienie 2218,5 ha gruntów rolnych. Pozyskali tym samym

prawie 16,3 mln zł, tj. 5,3% ogółu środków finansowych wypłaconych na rzecz zalesień gruntów rolnych w analizowanych latach w ramach PROW. Powierzchnia zalesień mieściła się w granicach od 4,99 ha w powiecie kościańskim do 347,75 ha w powiecie złotowskim. Do gmin, w których areal zalesień był wysoki, należą: Czarnków (51,09 ha), Trzemeszno (55,85 ha), Międzychód (56,67 ha), Krajenka (85,67 ha), Złotów (94,36 ha) i Jastrowie (119,58 ha), natomiast miast – Piła (83,16 ha) i Poznań (239,87 ha). W kilku gminach areal zalesień wynosił maksymalnie 1 ha. Są to: Łądek i Przemęt (po 0,55 ha), Tuliszków (0,84 ha), Przykona (0,89 ha), Jutrosin (0,9 ha) i Krzykosy (1 ha).

Zaabsorbowane płatności charakteryzowały się dużym rozproszeniem przestrzennym. Wprawdzie 34,3% (4,6 mln zł) ogólnej wartości pozyskanych środków trafiło do powiatu złotowskiego i m. Poznań. W pozostałych jednostkach administracyjnych pozyskana kwota mieściła się w granicach od 35,9 tys. zł (powiat kościański) do 1,02 mln zł (powiat czarnkowsko-trzcianecki).

Blisko 36% (182) złożonych wniosków pochodziło od rolników gospodarujących na powierzchni nie przekraczającej 10 ha. Najwięcej wniosków złożyli właściciele i użytkownicy gospodarstw małych (15,7%) i średnich (20%). Najwięcej gospodarstw małych, które realizowały zalesienia gruntów rolnych, pochodziło z powiatów konińskiego i złotowskiego – po 12. Gospodarstwa średnie najliczniej występowały w powiatach konińskim (14) i tureckim (8). Tendencję spadku liczby złożonych i zrealizowanych wniosków obserwuje się w kolejnych grupach obszarowych. Wyjątek stanowią gospodarstwa rolne z przedziału 30-50 ha, na które przypada 12,6% ogólnej liczby wniosków.

Jako mierniki absorpcji środków PROW przeznaczonych na realizację Działania 5. przyjęto:

- liczbę zrealizowanych wniosków w przeliczeniu na 1 tys. indywidualnych gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha UR (średnia dla województwa 3,7 wniosku) – od 0,7-0,9 w powiecie kaliskim i w powiecie średzkim do ponad 10 wniosków w m. Leszno (10,2) i powiatach międzychodzkiem (15,8) i złotowskim (19,6).
- liczbę zrealizowanych wniosków w przeliczeniu na 1 tys. ha UR V i VI klasy bonitacyjnej (średnia dla województwa 0,6 wniosku) – od 0,1 wniosku w powiatach obornickim i średzkim do 11,1 wniosku w powiecie leszczyńskim.
- powierzchnię zalesień w ha w przeliczeniu na jeden zrealizowany wniosek (średnia dla województwa 4,36 ha) – od poniżej 1 ha w powiatach kościańskim (0,83) i gostyńskim (0,92) do 13,33 ha w m. Poznań.
- powierzchnię zalesień w ha w przeliczeniu na 1 tys. ha UR V i VI klasy bonitacyjnej (średnia dla województwa 2,8 ha) – od 0,3 ha w powiatach kościańskim i ostrzeszowskim do 24,7 ha w powiecie międzychodzkiem.
- przeciętną kwotę dotacji UE w tys. zł w przeliczeniu na 1 zrealizowany wniosek indywidualnego gospodarstwa rolnego o powierzchni powyżej 1 ha UR (średnia dla województwa 32 tys. zł) – od 6,0-6,4 tys. zł w powiatach kościańskim i gostyńskim do 105,8 tys. zł w m. Poznań.
- przeciętną kwotę dotacji UE w zł w przeliczeniu na 1 ha zalesionego gruntu rolnego (średnia dla województwa 7341,3 tys. zł) – od 5975,2 zł w m. Konin do 8860,2 zł w powiecie szamotulskim.

Charakterystyczną cechą rozkładów powyższych mierników jest duże rozproszenie wartości wokół średniej, co warunkuje ich przydatność w procedurze klasyfikacji prze-

strzennej (tab. 3). Wyliczone wskaźniki mają także różne współczynniki zmienności przestrzennej (V).

Tabela 3. Mierniki absorpcji środków PROW przeznaczonych na realizację Działania 5.
Table 3. Indices of absorption of RDP funds earmarked for Measure 5.

Nazwa wskaźnika – Index	\bar{x}	S_x	V
Liczba zrealizowanych wniosków na 1 tys. indywidualnych gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha UR Applications granted per 1,000 individually operated farms of over 1 ha AL	4,4	3,9	88,1
Liczba zrealizowanych wniosków na 1 tys. ha UR V i VI klasy bonitacyjnej Applications granted per 1,000 ha AL of 5th and 6th land-capability classes	1,3	2,1	160,6
Powierzchnia zalesień w ha na jeden zrealizowany wniosek Afforested area (ha) per application granted	4,0	2,4	61,9
Powierzchnia zalesień w ha na 1 tys. ha UR V i VI klasy bonitacyjnej Afforested area (ha) per 1,000 ha AL of 5th and 6th land-capability classes	4,5	5,7	128,7
Przeciętna kwota dotacji UE w zł na jeden zrealizowany wniosek Average EU subsidy (zlotys) per application granted	28,7	19,8	69,0
Przeciętna kwota dotacji UE w zł na 1 ha zalesiony Average EU subsidy (zlotys) per 1 ha afforested area	7,1	0,7	9,6

\bar{x} – średnia arytmetyczna, S_x – odchylenie standardowe, V – współczynnik zmienności.

Źródło: obliczenia własne.

\bar{x} – arithmetic mean, S_x – standard deviation, V – coefficient of variation.

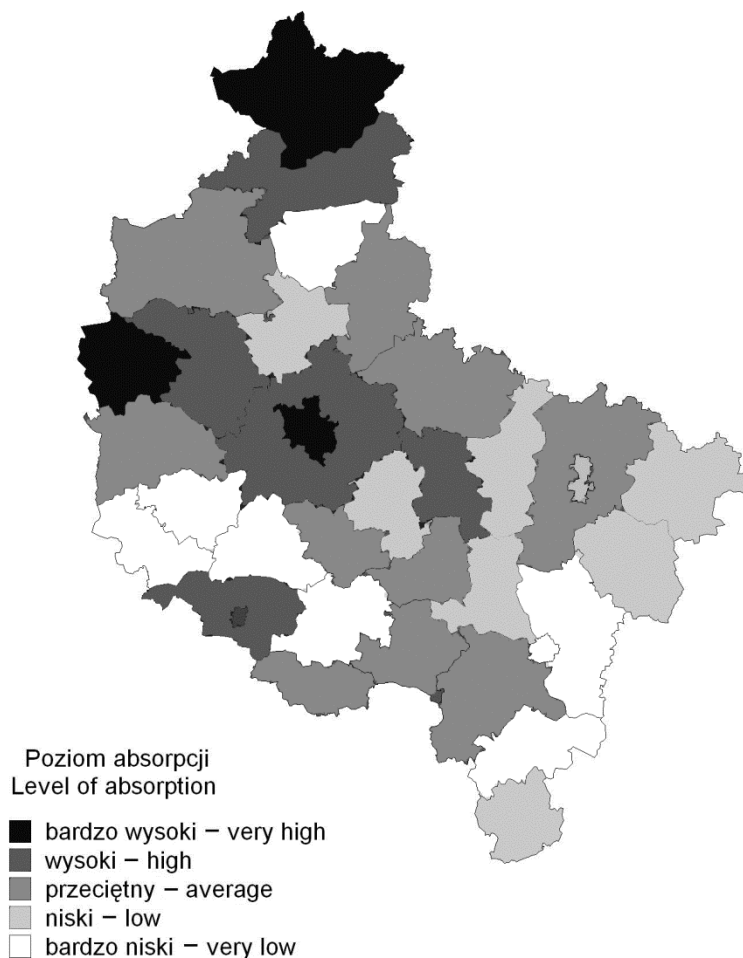
Source: own calculations.

Wyliczone współczynniki zmienności wskazują na to, że największą zmiennością (a zatem największymi różnicami przestrzennymi) charakteryzują się wskaźniki: liczba zrealizowanych wniosków na 1 tys. ha UR V i VI klasy bonitacyjnej oraz powierzchnia zalesień w ha na 1 tys. ha UR V i VI klasy bonitacyjnej ($V > 128$). Natomiast najmniejszy zakres zmienności cechuje wskaźnik kwoty dotacji UE przypadającej na 1 ha zalesionego gruntu rolnego. Pod względem tej cechy badana zbiorowość gospodarstw rolnych jest relatywnie mało zróżnicowana ($V < 10\%$).

Uzyskane wartości wskaźnika syntetycznego J . Perkała wskazują, że poziom absorpcji środków PROW przeznaczonych na realizację Działania 5. w gospodarstwach rolnych mieścił się w granicach od blisko $-0,76$ w powiecie ostrzeszowskim do $+1,35$ w powiecie złotowskim. Wskaźnik ten wyróżniał się silnym zróżnicowaniem przestrzennym (rys. 1).

Na podstawie wartości wskaźnika Ws wydzielono pięć poziomów absorpcji środków PROW w województwie wielkopolskim:

- bardzo niski (poniżej $-0,60$),
- niski (od $-0,6$ do $-0,3$),
- przeciętny (od $-0,3$ do $+0,3$),
- wysoki (od $+0,3$ do $+1,0$),
- bardzo wysoki (powyżej $+1,0$).

Rys. 1. Poziom absorpcji środków PROW w świetle wartości wskaźnika syntetycznego J. Perkala

Fig. 1. Level of absorption of RDP funds in terms of J. Perkal's synthetic index

Najwyższy poziom absorpcji środków PROW przez indywidualne gospodarstwa rolne, przeznaczonych na realizację zalesień gruntów rolnych, wskazujący na wyraźne zainteresowanie rolników racjonalizacją struktury użytkowania ziemi w swoich gospodarstwach rolnych, reprezentują trzy jednostki administracyjne: m. Poznań ($Ws = 1,80$), powiat międzychodzki ($Ws = 1,65$) i powiat złotowski ($Ws = 1,39$). Na bardzo wysoką pozycję wymienionych jednostek przestrzennych wpływają przede wszystkim najwyższe wartości następujących wskaźników cząstkowych: powierzchnia zalesień w ha na jeden zrealizowany wniosek i przeciętna kwota dotacji UE w tys. zł na jeden zrealizowany wniosek (w przypadku Poznania), powierzchnia zalesień w ha na 1 tys. ha UR V i VI klasy bonitacyjnej (w przypadku powiatu międzychodzkiego) oraz liczba zrealizo-

wanych wniosków na 1 tys. indywidualnych gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha UR (powiat międzychodzki i złotowski).

Wysokim poziomem absorpcji charakteryzuje się sześć jednostek administracyjnych. Są to m. Leszno i otaczający je powiat leszczyński, wyróżniające się pod względem największej powierzchni zalesień w ha przypadającej na 1 tys. ha UR V i VI klasy bonitacyjnej, a w przypadku powiatu leszczyńskiego także najwyższy wskaźnik liczby wniosków na 1 tys. ha UR V i VI klasy bonitacyjnej; powiat poznański i pільski (bardzo wysoka i wysoka powierzchnia zalesień w ha na jeden zrealizowany wniosek) oraz powiaty szamotulski i wrzesiński (najwyższa kwota dotacji UE w zł na 1 ha zalesiony).

Klasę przeciętnego poziomu absorpcji tworzy 10 powiatów ziemskich zlokalizowanych w południowo-zachodniej (ostrowski, jarociński, rawicki, śremski, krotoszyński), zachodniej (nowotomyski), wschodniej (gnieźnieński, wągrowiecki, koniński) i północnej (czarnkowsko-trzcianecki) części województwa.

Powiaty o najniższym poziomie absorpcji, wskazującym na znikomy wpływ Działania 5. PROW na poprawę struktury zagospodarowania ziemi, występują w południowo-zachodniej (cztery powiaty), południowo-wschodniej (trzy powiaty) oraz w północnej (jeden powiat) części województwa.

PODSUMOWANIE

Przeprowadzona analiza wykazała silne zróżnicowanie przestrzenne wykorzystania funduszy PROW przez indywidualne gospodarstwa rolne powyżej 1 ha UR z przeznaczeniem na zalesienia gruntów rolnych. Jest to przede wszystkim efektem zmiennej terytorialnie aktywności tych gospodarstw w zakresie absorpcji środków PROW, a także niedoinformowania właścicieli indywidualnych gospodarstw rolnych w kwestiach dotyczących warunków i trybu udzielania pomocy finansowej, gdyż uruchomienie Działania 5., nie zostało poprzedzone wdrożeniem doradztwa i szkoleń. Analiza wykazała, że Działanie 5. PROW miało niewielki wpływ na racjonalizację struktury użytkowania ziemi w województwie wielkopolskim, ze względu m.in. na krótki czas jego oddziaływania. Rolnicy wykonali zalesienia na 5,6% powierzchni UR przeznaczonych pod zalesienie w ramach PROW w Polsce oraz zaabsorbowali 5,3% ogólnej kwoty środków finansowych przeznaczonych na ten cel. Niewątpliwie jednak, beneficjenci, przygotowując wnioski, zdobyli cenne doświadczenie, które mogli wykorzystywać starając się o środki UE w następnych latach. Równocześnie przyczyniali się do przełamania barier w tym zakresie wśród niezdecydowanych rolników.

LITERATURA

- Nowak E., 2004. Metody klasyfikacji w badaniach geograficznych (analiza porównawcza). Bogucki Wyd. Nauk., Kielce-Poznań.
- Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich. 2004. MRiRW, Warszawa.
- Runge J., 2007. Metody badań w geografii społeczno-ekonomicznej – elementy metodologii, wybrane narzędzia badawcze. Wyd. Uniwersytetu Śląskiego, Katowice.

**INDIVIDUALLY OWNED AGRICULTURAL HOLDINGS
AS BENEFICIARIES OF RDP MEASURE 5,
“AFFORESTATION OF AGRICULTURAL LAND”,
IN WIELKOPOLSKA VOIVODESHIP**

Summary. The paper offers a spatial analysis (by powiat) of RDP Measure 5 “Afforestation of agricultural land” in Wielkopolska voivodeship and an assessment of individually operated agricultural holdings in terms of the absorption of funds earmarked for this purpose. The analysis was conducted on the basis of six indices, which were standardised and presented in the form of a normalised mean. The analysis covers the years 2004-2006, i.e. the first financial perspective of Poland’s EU membership. The materials used were those of the Agency for Restructuring and Modernisation of Agriculture (AR&MA) on afforestation of agricultural land under the RDP. The research showed there to be wide differences in the absorption of RDP funds by individually held farms of over 1 ha AL earmarked for this purpose. This is an effect of a spatially variable activity of those farms in the absorption of the means, but also of insufficient information concerning the conditions and procedure of granting assistance, because the implementation of Measure 5 had not been preceded by a programme of consultancy and training.

Key words: individually owned agricultural holdings, afforestation, agricultural land

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 21.03.2011

Do cytowania – For citation: Polna M., 2011. Indywidualne gospodarstwa rolne jako beneficjenci Działania 5. PROW „Zalesienia gruntów rolnych” w województwie wielkopolskim. J. Agribus. Rural Dev. 3(21), 81-91.